

Тема 13. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

У складі Австрійської імперії перебували такі українські землі: Східна Галичина, Північна Буковина, Закарпаття (Західна Україна). Австрійська імперія – багатонаціональна держава; абсолютна монархія, яку очолювали імператори, що були з династії Габсбургів.

Адміністративно-територіальний устрій Західноукраїнських земель

Східна Галичина та Північна Буковина входили до Королівства Галичини та Лодомерії, яке очолював австрійський ставленик. Королівство ділилося на намісництва. З 1849 р. Буковина стала окремим округом у складі королівства. Закарпаття входило до складу Угорського королівства і ділилося на жупи. Ні Королівство Галичини та Лодомерії, ні Угорське королівство не були самостійними державами, а були адміністративно-територіальними одиницями Австрійської імперії.

Соціально-економічний розвиток Західної України

Західна Україна була відсталим аграрним краєм. У сільському господарстві панувало екстенсивне землеробство; застаріла техніка; малоземелля та безземелля селян; селянські повинності (кріпацтво, панщина, чинш, військова служба); розвиток садівництва, виноградарства, тваринництва, лісозаготівлі тощо. **Промисловість** розвивалася слабо, було задіяне лише 2% населення; переважання мануфактур (ручної праці); 30-40 рр. XIX ст. почався **промисловий переворот**; найактивніше розвивалася нафтовидобувна та лісопереробна промисловість; панування іноземного капіталу.

Антифеодальна боротьба

- найбільші селянські повстання були під проводом Л. Кобилиці (1843 – 1844 рр., 1848-1850 рр.) на Буковині;
- У 1831 р. відбулися «холерні бунти» в Закарпатті. «Холерні бунти» - це виступи селян Закарпаття, пов'язані з епідемією холери;
- у 20-30-ті рр. XIX ст. набув поширення рух опришків під керівництвом М.Штолюка.

Українське національне відродження

- лідерство в національному відродженні мало греко-католицьке духовенство;
- У 1816 р. І.Могилюницький у м. Перемишлі заснував Товариство греко-католицьких священників.
- 20-30-ті рр. XIX ст. діє Перемишльський культурно-освітній гурток на чолі з єпископом М. Левицьким
- У 1833 р. створений гурток «Руська трійця» (М.Шашкевич, І.Вагілевич,

Я.Головацький). У 1837 р. гурток видав альманах «Русалка Дністровая» - перша україномовна книга, видана на Західній Україні (конфіскований владою у м. Будапешт).

Західноукраїнські землі під час революції 1848-1849 рр. («Весна народів») в Австрійській імперії

15 березня 1848 р. австрійський імператор Фердинанд проголосив Конституцію. Влада імператора обмежувалася парламентом – рейхстагом.

У квітні 1848 р. скасовано **панщину** в Галичині, проте за поміщиками залишалися сервітути - право користуватися чужою власністю; на правах сервітуту селяни користувалися спільно з поміщиками лісами, луками, пасовиськами.

У квітні 1848 р. поляки Галичини організували у Львові Центральну раду народів (ЦРН), з метою відновити Польську державу. Поляки визнавали за українцями Галичини гілку українського народу. Під впливом ЦРН створюється «Руський собор» - організація полонізованої української шляхти, яка підтримувала поляків. До складу «Руського собору» входив **І.Вагілевич**.

У травні 1848 р. у Львові створено першу українську політичну організацію Галичини – Головну Руську Раду (ГРР), яку очолили Г.Яхимович і М.Куземський. Метою ГРР було поділ Галичини на Західну (польську) та Східну (українську); запровадження української мови в освіті та державному діловодстві, рівноправ'я з поляками... ГРР видавала газету «Зоря Галицька», заснувала видавництво «Галицько-Руська матиця».

У червні 1848 р. відбувся Слов'янський з'їзд у Празі, на якому відбулося визнання українців за окремий народ.

У липні 1848 р. розпочав роботу австрійський парламент **рейхстаг**, до якого входило 39 українців із 383 депутатів. Одним із депутатів був Л.Кобилиця. Українці домагалися розглянути питання про національно-територіальний поділ Галичини на Східну (українську) та Західну (польську). Але невдало.

У **жовтні 1848 р.** – відбувся **собор руських учених у Львові**, на якому утверджено єдину граматику української мови, висунуто вимогу впровадження рідної мови в усіх школах.

У **жовтні 1848 р.** у Львівському університеті відкрито кафедру української мови та літератури (перший завідуючий – Я.Головацький).

1-2 листопада 1848 р. відбулося збройне повстання у Львові, яке було придушене австрійськими військами.

У **березні 1849 р.** імператор розпустив парламент та скасував Конституцію разом із демократичними правами та свободами.

Листопад 1848 – квітень 1850 рр. – друге селянське повстання на **Буковині** на чолі із **Л. Кобилицею**.

Революція зазнала поразки!

Результати й наслідки революції

- скасування панщини;
- визнання існування в Галичини українського народу із власними національними потребами;
- уперше західні українці сформулювали свої політичні програми;
- уперше західні українці отримали досвід парламентської діяльності;
- Головна руська рада стала першою українською політичною організацією, яка проіснувала з **1848 р.** до **1851 р.**